

"העולם הזה", שבועון החדשות הישראלי • המערכת והמינהלה: תל אביב, רחוב גורדון 3, טל. 03-232262/3/4. תאריך: 136 • מען מברקים: "עולמפרם" • העורך הראשי: אורי אבנרי • ראש המערכת: יוסי יואל • עורכת-בנות: יוסי שגון • עורכת כותוב: לידית בוארון • צלמי מערכת: ציון צפריר וענת סרגוסטי • כתב בכיר: יוסי היימן • ראש המינהלה: אברהם סיוון • מחלקת המודעות: רפי זכרוני • המו"ל: "העולם הזה" בע"מ • מודפס ב"הדפוס החדש" בע"מ, תל אביב, רחוב בני אביגדור • הפצה: גר"מ בע"מ • גופות צינורגריפה, "כספי" בע"מ.

קיא קי

כשהבית האהוב מתחנת, אומר החתן האדיב להוריה: "לא איבדתם בת. זכיתם בבן!" ברוח זו יכולתי לאמר לך, בשבוע שעבר: "לא איבדת ח"כ. זכית בעורך שיקדיש זמן רב יותר לשבועון." בשנתיים האחרונות, שבהם כיהנתי כחבר הכנסת התשיעית, לא חדלתי מלערוך את העולם הזה. אני מרשה לעצמי לאמר כי התייחסתי לכל אחד משני התפקידים שהזמן והמרץ שהקדשתי לתפקידי הפרלמנטרי הפחית, בהכרח, את הזמן והמרץ שיכולתי להקדיש לעיתון. משאבים אלה יעמדו עתה שוב לרשות העיתון. אני מתכוון להתמסר בתודעים הקרובים לתיכנון שינויים ניכרים בעיתון — הן מבחינה תוכנית, הן מבחינה צורנית. מאז שקיבלתי לידי את תפקיד העורך בעיתון זה, לפני 31 שנים, האמנתי כי כל שנתיים-שלוש דרושה בחינה כללית של שיטותיו, פשוט כדי למנוע את ההשקפה ההרסנית של ההרגל.

ושבץ, הורוסקופ

וכל השאר

שם כך אני דרוש לעורכתך, ואין זו אמירה לתפארת המליצה. איננו יכולים לשפוט על טיבו של כל חלק בעיתון בלי "היוון חזון" — בלי תגובת הקוראים. למשל: לפני כמה חודשים החלטנו להתחשב בתלונותיהם של קוראים רבים, חובביי-שבצים, שטענו במכתביהם כי התשבץ השבועי של העולם הזה קל מדי, וכי אינו מהווה אתגר מספיק לציבור של קוראים אשר הוא — על פי הסטטיסטיקה הרישמית — בעל רמה גבוהה יותר של השכלה מאשר קהל-הקוראים של כל עיתון יומי או שבועי אחר בארץ. החלטנו, איפוא, לגוון את רמת התשיעיים שלנו. פעם בשבועיים ממשיך להופיע התשבץ במתכונת הקודמת, העממית יותר, פעם בשבועיים מופיע תשבץ מסוג חדש, קשה ומסובך הרבה יותר. האם זה טוב? האם השינוי הזה משיב את רצונם של חובבי-השבצים, או להיפך? האם התשבץ החדש קשה מדי או קל מדי? האם היה צריך להפיע בכל שבוע? כל אלה הן שאלות שחשוב לנו לדעת את התשובה עליהן. רק אתה יכול לתת לנו את התשובה הזאת. אם אתה מעוניין בנושא זה, מדוע לא תשלח לנו כמה שורות?

הוא הדין לגבי כל מדור אחר. בשנתיים האחרונות התרבו המדורים בעיתון. האם הם רבים מדי? האם היית רוצה להוסיף עליהם, לקצץ אותם, לשנות זה או אחר מהם? האם המדור החדש לחובבי-החיות ("כלבוטק") מוצא חן בעיניך? אם כן, מה היית רוצה לראות בו? אם אתה מאמין בכוכבים ובמזלות, האם מדור ההורוסקופ נראה לך? האם מדרוי-השידורים עוזר לך לצפות בתוכניות הרצויות לך? האם מדור הקולנוע מוסיף להנאתך בלכתך

העציר מצוי בהלם, אחרי שנקרע ממיסגרת חייו והושלך לכלא, הדומה יותר למחנה-ריכוז במישטר פאשיסטי מאשר לבית מעצר של מדינה תרבותית. הוא בוודאי אינו יכול להחליט, במצב כזה, אם הפירסום הוא לטובתו או לא. האינסטינקט הראשוני שלו יהיה למנוע פירסום.

הוא הדין לגבי התובע. הוא יודע שיש סיכוי רב שהעציר ישוחרר בסופו של דבר בלי שיוגש נגדו כתב-אישום. משום כך אינו מעוניין לפרסם את המעצר, שיסיים בבושת המישטרה ובחשיפת שיטות פסולות.

הצד העיקרי, המעניין בפירסום — כך אמרתי בוויכוח — הוא הציבור. אבל הציבור כלל אינו מיוצג בהליך הזה. ומאכן הצעת: בכל הליך הנוגע ל-איסור או להתרת פירסום שמו של עציר, יהיה נציג של עיתון רשאי להגיש עתירה, כנציג האינטרס הציבורי. אם השופט לא יתיר את הפירסום, יפנה לערכאה גבוהה יותר ויגיש ערעור.

מובן שזוהי מהפכה בתפיסה המישפטית. מי שמע אייפוע על מתן מעמד חוקי לעיתונות, כנציג הציבור, במישפט כלשהו? ברגע הראשון נפסל הרעיון אוטומטית. אך, כפי שקורה לעיתים קרובות לרעיון טוב, היו חכמים שאימצו אותו כעבור זמן-מה לעצמם (לא עמדתו על זכות הר-קופירייט). הם השמיעו אותו בוועדה.

בשבוע שעבר שמעתי את הרעיון שוב, הפעם מפי לישיבת עורכי-הדין. זו קבעה עמדה קיצונית נגד העיתונות לגבי עצם הסוגיה של הפירסום, אך אימצה לעצמה את הרעיון שלי לגבי מעמד העיתונות. היא מוכנה להעניק לעיתונות מעמד מיש-פטי לגבי הבקשה להתרת פירסום שמר תיהם של עצירים.

גולדנברג

זוהי התקרמות כלשהי, ואני מברך עליה. לצערי איני יכול לברך על עמדת האירגון של עורכי-הדין בסוגיה העיקרית. איני יודע מה גרם לעורכי-הדין לנקוט

פרקדיט גולדנברג (עם ח"כ תמיר) השופט מסתיר

עמדה עוינת לעיתונות, הן בפרשה זו, הן בפרשה החמורה עוד יותר של הצעת-החוק המתיימרת להגן על צינעתי-הפרט. יתכן שפועלת כאן השפעתו האישית של גשיא הלישכה, עורך-הדין אמנון גולי-דנברג הוא אדם סימפאטי, אך בעל דיעות אוטורטריות ואולטרסמכותניות כל-פי העיתונות (וגם בנושאים אחרים). בי-שעתו היה מועמד לתפקיד שר-המישפטים, ודעותיו בעניינים אלה דומות בצורה מורה לגישתו של שמואל תמיר, שגול ממנו ברגע האחרון את התפקיד. גולדנברג, הוא אביה-מולידה של הצעת-החוק "להגנה על הפרטיות".

אני רואה בדאגה רבה שהולכת ונפצרת התום בין המישפטים והעיתונאים בכל הנוגע להגנה על חופש-המידע, תופש-הביטוי וחופש-העיתונות.

החלטת הלישכה, המחייבת את הצעת-החוק, באה אחרי שהעיתונות כולה, על

כל שלוחותיה ואירגוניה, התייצבה באופן מוחלט נגד הצעת-החוק. עמדתו לא פעם על המניעים הפסיכוכ-לוגיים, הטבועים במהות שני המיקצועות, המביאים לניגוד-דיעות קיצוני זה בין מישפטים ועיתונאים. אפשר להבין אותם, אך אסור להצדיקם.

אני רוצה להביע כאן את דאגתי הגוברת לגבי מעשיהם של כמה וכמה שופטים בפרשה זו. נראה שאין הם ממתניגים כלל להכרעת הכנסת, והם אוסרים עתה על ימין ועל שמאל את פירסום שמותיהם של עצירים, כך אסר שופט, בשבוע שעבר, לפרסם את שמו של המתקשש בחייו של עדה-מלך ישראל גוטליב. קודם לכן אסר שופט אחר לפרסם כל פרט הנוגע לפרשה שבה ירה גבר באשה מפורסמת מאוד. לפי מיטב הבנתי והכרתי, כל ההחלטות האלה של השופטים הן בלתי-חוקיות. גרוע מזה, הן נוגדות בהחלט את החוק הקיים. הן מעמידות אותי, כעורך עיתון המחוייב להילחם על חופש-המידע, לפני ברירה קשה: לכבד את החלטות השופטים, אף שאני בטוח שהן אנטי-דמוקרטיות ובלתי-חוקיות בעליל, או להפר את החלטות, כדי להעמיד את הדבר במבחן שופטי, תוך פגיעה במוסד שאני חייב לכבד אותו. הלוואי ואפשר היה לקיים היברות רצינית על נושא זה בין שופטים ועורכים, וביכלל בין מישפטים ועיתונאים. אולם הדבר קשה מאוד. בסופו של דבר תיפול ההכרעה בכנסת, שבה יש מישפטים רבים, ושבה לא נותר אף עיתונאי מיקצועי אחד. על אופיה האנטי-עיתונאי של הכנסת התשיעית כבר עמדתי לא פעם.

המסקנה: צפוי מאבק קשה. אשר לי, אני מאמין כי איני רשאי ואיני יכול לוותר על מילוי חובתי במאבק זה, הנוגע לעצם קיומה של הדמוקרטיה במדינתנו — דמוקרטיה שאוביה עולים עליה עתה מכל עבר, ושגם בעולם הרחב החלו חו-ששים להמשך קיומה בישראל.

עיסקי

המישנה

מערכת של עיתון מורכבת מבני-אדם. לבני-אדם יש השקפות ודעות שונות. לא רק בעניינים פוליטיים וחברתיים (וחברי מערכת זו לא נבחרו על פי קריטריונים אידיאולוגיים, אלא על פי כישוריהם), אלא גם בעניינים מערכתיים, שני אנשים עוסקים בנושא מסוים, הם שומעים עדויות, בודקים הוכחות, מגיעים למסקנות שונות. האחד מאמין לאיש הטוען לגירסה א', השני מאמין לגירסת יריבו, המציג גירסה ב'.

מי מחליט? בסופו של דבר, זהו תפקידו של העורך. במערכת העולם הזה יש ויכוחים אינסוף פיים על כל נושא שבעולם, ויכוח זה דרוש וחיוני, כי רק בו מתגבשות דעות, נולדים רעיונות, מוארות זוויות נסתרות של נושאים. אך מערכת אינה יכולה להיות מוסד דמוקרטי המחליט בהצבעה ברוב דיעות. בהיעדר קונסנזוס, מחליט העורך, כך קרה לנו לפני חמש שנים, כאשר פירסמנו את סידרת-המאמרים על המתרחש בתעשייה האווירית. התלקח ויכוח חריף בין שני תברים מרכזיים של המערכת באותם הימים, יגאל לביב ואלי תבור, על העובדות ועל משמעותן.

בין השאר כללה הכתבה האשמות חמורות נגד אשר בני-יוסף, מי שהיה המישנה למנכ"ל החברה. בני-יוסף פנה אל המערכת והביא גירסה נגדית. הוויכוח בין שני חברי-המערכת הגיע לטונים גבוהים למדי, ואיש מהם לא הצליח לשכנע את חברו. בסופו של דבר החלטתי לפרסם את שתי הגירסות, זו בצד זו. בעוד שייגאל לביב פירסם את גילוייו בסידרת-המאמרים (העולם הזה 1991 והלאה), פירסמנו בי-מיסגרת מיוחדת את השגותיו של אלי תבור עליהם (העולם הזה 1992).

בשבוע שעבר הייתה התפתחות בנושא זה, פרקליטות-המדינה החליטה להגיש כתב-אישום נגד אשר בני-יוסף. כל עוד לא ניתן עדיין פסק-דין חלוט, אין זה סיו-פסוק. אך יש, כמובן, משמעות לתה-לפת-הפרקליטות שיש נגדו ראיות-לכאורה. פסק-הדין, כאשר יינתן, יכריע, בדיעבד, גם בוויכוח שהיה נטוש במערכת.

לוי אשכול